

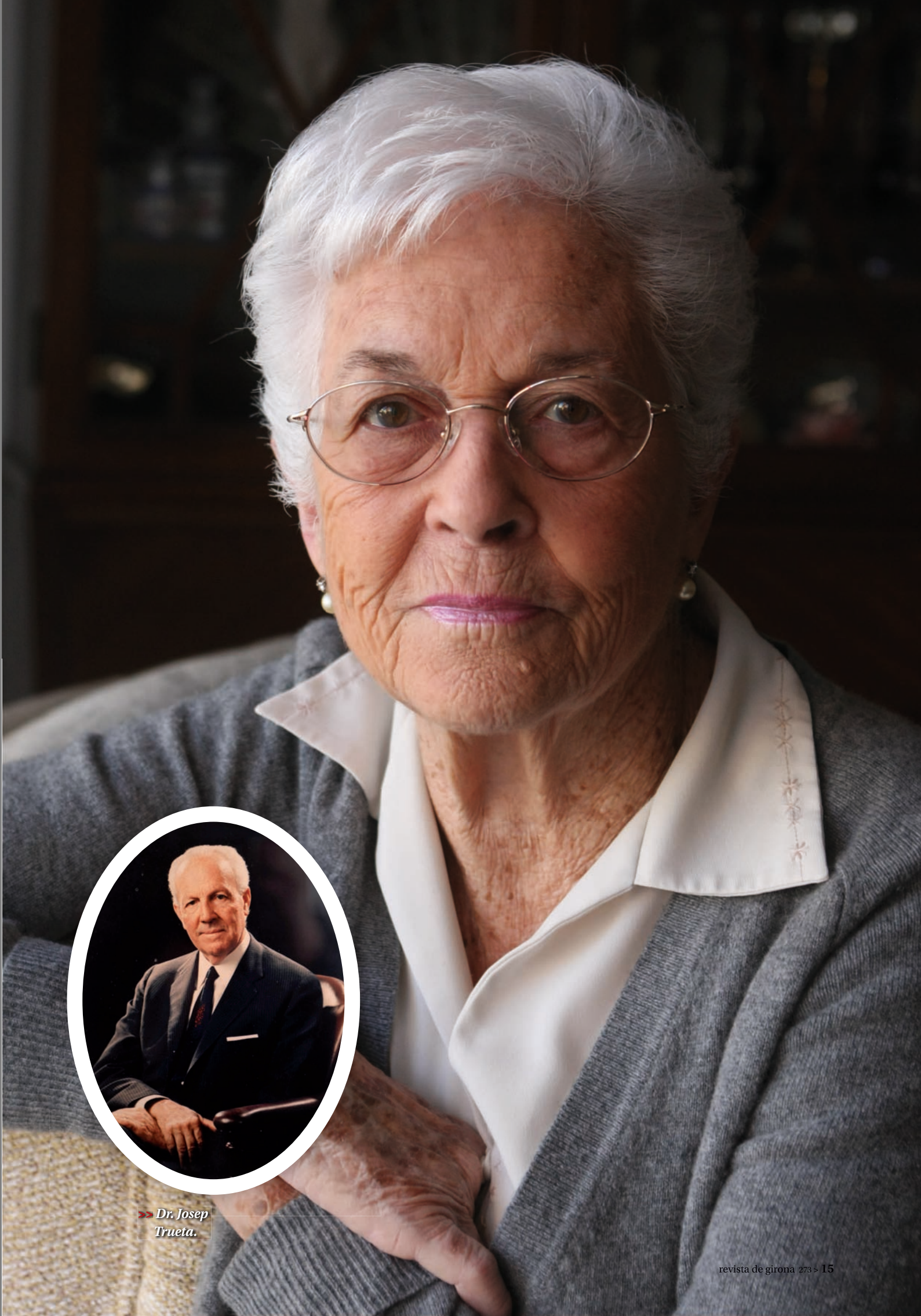
Amèlia Trueta i Llacuna (Barcelona, 1924) és la filla gran del Dr. Josep Trueta, un català que té reconeixement universal. Es llicencià en història per la Universitat d'Oxford, ciutat on va viure la seva família quan s'exilià a Anglaterra, després de la Guerra Civil. Als 14 anys, va traduir del català a l'anglès el llibre *El tractament de les fractures de guerra*, del seu pare, amb l'aplicació del qual el prestigiós doctor havia salvat moltes vides en el transcurs de la Guerra Civil. L'any 1947 es va casar amb Michael B. Strubell, pilot de la RAF durant la II Guerra Mundial. Tingueren dos fills: Miquel i Toni. El matrimoni tornà a Catalunya l'any 1983, després d'haver viscut alguns anys a Madrid.

AMÈLIA TRUETA

Llicenciada en història i filla gran del Dr. Josep Trueta

DAVID PAGÈS I CASSÚ > TEXT

PERE DURAN > FOTOS

» Dr. Josep Trueta.

Amèlia Trueta i Llacuna és una persona de tracte afable i cordial, amb unes conviccions pregones i sòlides. Té un bagatge cultural extraordinari i una gran capacitat per guanyar-se afectes i complicitats. Col·labora en moltíssimes associacions, algunes de les quals presideix, i segueix de ben a prop l'actualitat.

En aquesta entrevista ens acosta la figura i l'obra del seu pare, que dona nom al conegut hospital de la nostra ciutat, i que tingué molta vinculació amb Santa Cristina d'Aro, població on és enterrat.

>> Josep Trueta i Amèlia Llacuna.

ARXIU FAMILIAR

—El seu pare era un home d'amplis i variats interessos. Es llicencià en medicina el 1921 i es doctorà el 1922. Què el va dur a la medicina i, en concret, a especialitzar-se en cirurgia de les extremitats?

—Ell volia ser pintor. Tenia una espècie de sentiment antimèdic perquè el seu pare era metge. El meu avi, un dia, li va dir: «Vols ser pintor? D'acord. Ara bé, pensa una cosa: hi ha el Rembrandt i hi ha el senyor que pinta les parets. Si vols ser Rembrandt, el millor que pots fer és estudiar anatomia. Així coneixeràs bé l'estructura dels éssers vius». El meu avi, en realitat, el que volia era convèncer-lo perquè anés cap a la medicina, propòsit que va aconseguir. Quant al tema de les extremitats, la influència del doctor Manuel Corachan va ser decisiva. Era el seu mestre. Després de casat, exercí com a metge de guàrdia a Sabadell, on hi havia una mútua molt important de treballadors. Allà el pare va començar a veure ferides provocades per la maquinària. De resultes d'això, el mateix Dr. Corachan li va suggerir que fes traumatologia.

—L'any 1923 es va casar amb la vostra mare, Amèlia Llacuna, amb qui tindria quatre fills, tres filles i un fill, que mor als cinc anys. Ens agradaria que ens en parlés, de la seva mare.

—La meua mare era la dolçor en persona. Dolçor i, alhora, fermesa. I és que també tenia el seu caràcter. No es deixava dominar gaire. Era filla d'un indià, que va tornar aquí i es va casar amb la meua àvia, que es deia Catalina Alemany. Van tenir tres nois i la mare, que va néixer amb el segle: el 1900. Se'n queixava. Deia: «Tothom sempre sap quants anys tinc». L'avi va quedar vidu l'any 1919, i la mare es va haver d'espavilar molt per ajudar a tirar endavant la família. Després es va enamorar del meu pare, es van casar... i van acabar a Anglaterra, exiliats, amb boira, fred, gana, bombes... Ella va ser qui realment va patir l'exili. El meu pare el va aprofitar molt, no sols per la seva gran tasca amb els ferits de guerra, sinó també per tot el que hi va

fer en els anys posteriors: classes a la universitat, estudis, descobriments... A Anglaterra tenia uns laboratoris fantàstics. I la mare a casa, sola, sense parlar l'idioma. Als quaranta anys, va haver d'aprendre a anar en bicicleta perquè era l'únic mitjà que tenia per anar a comprar. Quan el pare es jubilà de la càtedra a Oxford, l'any 1967, ella el va convèncer per tornar a Catalunya.

—«El Dr. Trueta no s'havia fet un gentleman a Anglaterra. Ja ho era quan hi va anar», escrivia Carles Sentís en un article publicat al diari Avui el 21 de gener de 2007. Amb quins adjectius el definiria?

—No sóc gaire objectiva. El trobava molt guapo, elegant, intel·ligent, sensorialment interessant... Un enamorat de la natura, de l'art i de l'esport. No me'n facis dir res de dolent. S'ho mereixia tot.

—Hom ha destacat tres vessants del seu pare: el científic, l'humanista i el patriòtic. N'hi ha algun que sobresurti per damunt dels altres?

—Jo diferenciaria, a més, el vessant científic del vessant cirurgià. El primer, perquè va descobrir moltes coses per a la ciència. La troballa de la doble circulació renal és un progrés de gran importància. I el segon, perquè era un gran cirurgià. La cirurgia és la part artística de la medicina: el cirurgià agafa el bisturí com el pintor el pinzell. Del seu tractament, una de les coses que més li agradaven era que, a part que no hi havia amputació, el pacient no patia. No en vaig conèixer cap que no se l'estimés. Era un professional molt apreciat. Com a humanista, tenia un gran interès per la cultura, la història, la política... I, com a patriota, tot el que feia ho dedicava a Catalunya.

—El seu lema era el següent: «Ara i sempre estic al servei de la causa de la terra». Tota una declaració d'intencions.

—Catalunya era el seu nord, i això l'estimulava a estar al servei dels altres, a fer les coses ben fetes i a ser un gran professional de la medicina.

‘ El meu pare va aprofitar molt l'exili, no sols per la seva gran tasca amb els ferits de guerra

—Hi ha molts episodis, ja en la seva joventut, que ens indiquen que era un home ple d'inquietuds. N'expliquem dos de ben significatius. Amb el cotxe que ell mateix conduïa, va anar a rebre Francesc Macià a Maçanet-Massanes, quan tornava de l'exili... Poc temps després, el dia de la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931, també era a prop del president. —Tot i que mai no hem pogut descobrir què votava, sí que et puc dir que s'estimava molt el president Macià. N'admirava la trajectòria: Molló, París... I el va anar a esperar a l'estació de Maçanet-Massanes, amb Josep Tarradellas, quan va tornar a Catalunya. Quant al que dius del 14 d'abril, sí, ho va descobrir, fa poc, l'editor Quim Torra, que va estudiar el registre de visites de la Generalitat. Ell no era polític, però seguia de prop les vicissituds del nostre país. Quan jo tenia set o vuit anys em va portar al Palau de la Generalitat, i davant del president em va dir: «Ensenya-li el poema que has après». I em va tocar recitar sencer el «Sant Jordi» de Josep M. de Sagarra. Quina vergonya que vaig passar!

—Trueta posà en pràctica el mètode de tractament de ferides i fractures de guerra, sintetitzant diversos mètodes anteriors, i l'exposà en el llibre *El tractament de les fractures de guerra*. Vostè mateixa el traduï a l'anglès. Com l'explicaria, aquest mètode, que va salvar la vida de tants joves?

—Ben aviat va córrer per tot Catalunya la notícia que un metge de Barcelona salvava les víctimes de mutilacions provocades pels bombardejos. El mètode s'estructurava en cinc passos: tractament quirúrgic immediat, neteja de la ferida, excisió de la ferida, drenatge i immobilització amb l'embenat de guix. L'aplicació correcta d'aquests punts va permetre combatre, durant el temps de guerra, la gangrena.

—Si la guerra va ser terrible, també ho va ser l'èxode. Ell fou un dels integrants d'aquell èxode tan devastador per a la nostra cultura i ciència...

—Només s'ha de veure —jo ho he fet— la llista dels que es van exiliar: mestres, advocats, metges... És una cosa esferidora. Una quantitat impressionant d'exiliats van a anar a Mèxic, com el meu oncle. Els mexicans es van portar molt bé, és veritat, però l'exili no és, només, canviar de país: és el desarrelament de la família, que queda dividida.

—Travessada la línia de la frontera, agents britànics el van localitzar i el van invitar a passar uns dies a Londres perquè exposés el seu mètode. S'hi va instal·lar tota la família?

—Les filles ens vam haver de quedar tres mesos al País Basc francès. El pare va instar les autoritats angleses a facilitar la nostra arribada: «O em donen

La cirurgia és la part artística de la medicina: el cirurgià agafa el bisturí com el pintor el pinzell

permís perquè vinguin les meves filles o me'n vaig a Veneçuela, on hi ha el Dr. Corachan. Això no pot continuar». També t'haig de dir que, per tal d'entrar al país, va anar molt bé que jo sabés anglès, que havia après en un internat al nord d'Itàlia, a Bordighera, durant la Guerra Civil, ja que necessitaven algú que traduís del català a l'anglès *El tractament de les fractures de guerra* del meu pare. Amb 14 anys ho vaig fer tan bé com vaig saber.

—I al cap de poc va començar la II Guerra Mundial...

—Sí. Recordo sentir a la BBC: «*This country is now at war with Germany*». La vam viure com a continuació de la nostra. Ara, era a tot Europa. I, després, a Amèrica. El pare estava molt actiu. En poc temps, va fer 80 conferències sobre el seu tractament en auditoris constituïts per metges. Tots anaven d'uniforme. Aviat el van deixar treballar a l'hospital. Va ser quan ens vam traslladar de Londres a Oxford.

—El seu pare fou un home molt actiu en la projecció de Catalunya a Anglaterra: va ser membre del Consell Nacional Català de Londres (1940) i promogué les emissions en català de la BBC (1947-1957) i l'Anglo-Catalan Society (1952)...

—És tot el que podia fer per Catalunya des d'allà. Un dia, Carles Pi-Sunyer, que també era a Anglaterra, el va anar a trobar i li va dir el següent: «Som l'únic país d'Europa que no tenim representació aquí, a Anglaterra. Catalunya també n'ha de tenir». I van tirar endavant el Consell Nacional, tot i que el pare, com t'he dit, no n'era, de polític.

—I va escriure *L'esperit de Catalunya* (1946) per donar a conèixer al món anglosaxó la història i la cultura catalanes... En aquell moment devia ser —encara ho és— una aportació molt destacable.

—Sí. No va ser un best-seller, però el va enviar a gent important i després va rebre molts d'agraïments i comentaris. El mateix Churchill ho va fer. No era un llibre per fer-se ric, sinó de propaganda. També hi va haver una edició a Nova York. A Mèxic, el 1950, va sortir en català. Al cap d'uns anys en va sortir una nova edició, que conté algunes correccions. L'historiador Ferran Soldevila hi havia fet alguns suggeriments. I el pare els va tenir en compte. En canvi, el seu llibre de memòries, *Fragments d'una vida*, no és complet, perquè les va deixar per a massa tard.

—L'amistat amb el mestre Pau Casals era molt gran. L'any 2009 va sortir l'epistolari entre tots dos.

—Sí. Quan veníem aquí, amb passaport britànic, sempre passàvem per Prada a visitar-lo. Els pares, fins i tot, l'havien visitat dues vegades a Puerto Rico.

—Hem llegit que, el mateix dia del casament de vostè, el mestre interpretà *El Cant dels Ocells* des de Prada, la població nord-catalana on residia.

—El pare el va invitar al casament, però ell va dir que no podia venir a Anglaterra mentre els aliats no fessin res per treure

Franco. Tot i això, hi afegí: «Digui a la seva filla Amèlia que el dia 18 d'octubre, a l'hora del casament, a Prada, tocaré per a ella *El Cant dels Ocells*». Això era l'any 1947. Estic segura que ho va fer.

—Molts catalans, de manera especial els exiliats, tenien la confiança que, amb l'ajut dels aliats, la situació política a l'Estat espanyol canviaria després de la Segona Guerra Mundial. No va ser així...

—Si els exiliats haguéssim pogut tornar, el 1945, després de la Guerra Mundial, cap a Catalunya, que diferent que hauria estat tot!... Ara, hi haig d'afegir una cosa: el meu pare, aquí, no hauria fet l'obra científica que va fer allà.

—Trueta va guanyar-se un prestigi extraordinari, que el va dur a conèixer grans personalitats mundials i a fer-li amistat: Winston Churchill, Sir Alexander Fleming, Alicia de Larrocha, Juscelino Kubitschek, president del Brasil (1956-1961)... Ens pot explicar alguna anècdota a partir d'aquestes coneixences?

—N'explico una d'Alicia de Larrocha. És de l'any 1968. De camí cap a un concert de piano a Nova York, en entrar en un taxi, es va trencar el dit gros en molts trossos. En vista de la intervenció que s'havia de fer, que era urgent, l'artista va dir: «No em toca ningú: només el Dr. Trueta». I va agafar un avió. Va anar tot tan bé, que després deia: «Ara toco millor el piano que abans».

—Llàstima que no se li atorgués el Nobel de medicina... Desenes de col·legues —cirurgians— l'avalaven per al guardó suec.

—Hi havia un impediment: Espanya. Sense un país que et doni suport, no hi ha premi Nobel per a ningú, i nosaltres no en teníem. Això penso jo.

—El 1966 és l'any del retorn a Catalunya. El doctor Trueta morí el 1977. Cap a on encaminà els seus esforços en aquesta etapa de la seva vida?

—El pare continuà treballant en coses diverses, sobretot en recerques sobre

Hi havia un impediment: Espanya. Sense un país que et doni suport, no hi ha premi Nobel per a ningú

la gènesi de l'os. El cas és que hi va posar molt de temps i molts d'esforços. Fins i tot va anar a Amèrica per veure els darrers avenços, però, al final, no va trobar finançament. Els qui n'hi havien promès, quan ho va tenir tot preparat, li van dir que no, que eren massa diners. Va ser un dels disgustos més grans de la seva vida. A part que hi havia perdut dos anys. Se'n va penedir des del punt de vista científic, però ell estava content d'haver tornat, per la mare.

—Ens imaginem que la família devia valorar de manera molt positiva el fet que, l'any 1991, l'hospital més gran de la ciutat de Girona adoptés el nom de Josep Trueta.

—El pare va tornar a Catalunya l'any 1967, jubilat de la càtedra de la Universitat d'Oxford, amb passaport britànic. Tenia molt clar que no acceptaria cap honor, medalla... mentre visqués Franco, que va morir el 1975. I així va ser.

Totes les iniciatives que de llavors ençà han tingut com a objectiu posar el nom de Josep Trueta —a l'hospital, i també a un gran nombre de carrers, places, escoles...— ens han semblat molt adients per perpetuar el seu record.

—A Santa Cristina d'Aro hi devia passar molt bones estones...

—Sí. Li encantava Santa Cristina: la població, els voltants, la gent... Li agradava fer sortides per les rodalies: anar a buscar bolets, fer caminades... Els veïns, que sempre se'l van estimar molt, el dia del seu enterrament portaven una pancarta on es podia llegir el següent: «Trueta ha mort, Catalunya plora».

—Com veuria el Dr. Trueta la Catalunya d'avui? Què en diria?

—Penso que estaria tan trist... En els nostres dies ell seria independentista. N'estic segura. I és que no hi ha altra solució que la independència.

—El seu marit, historiador com vostè, traduí el llibre *Consideració del cas dels catalans*, seguit de *La deplorable història dels catalans*. Ens agradaria que ens en parlés, d'aquesta obra.

—Es tracta de dos opuscles. El meu pare els havia comprat en una llibreria de vell a Londres. Al cap dels anys en Michael els va agafar i els va traduir de l'anglès al català. Havíem arribat a Catalunya el 1983. Va aprendre la llengua i s'hi va integrar molt bé. Hi va ser molt feliç. Es va morir el 2001. Ell deia que amb aquest llibre tornava a Catalunya una mica del que el país li havia donat.

El Dr. Josep Trueta es va esforçar a fer les coses el màxim de bé possible en benefici de la col·lectivitat. Una lliçó que la seva filla Amèlia, així com la resta de la família, tenen ben apresada.

David Pagès i Cassú és professor de llengua i literatura catalanes.

Tenia molt clar que no acceptaria cap honor, medalla... mentre visqués Franco